

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
zó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előtér-
téseik és hirdetési díjak küldendők. ::

A világhódító hit!

Egyházi beszéd a mostani világháború idején.

Alapige: I. János V. 4.

„Mert valami Istentől született,
meggyőzi e világot: és az a dia-
dalom, mely meggyőzte e vilá-
got... a mi hitünk“.

Semmi kétség sem lehet aziránt, hogy honnan vette az apostol e meggyőződéssel teljes szavakat. A legválságosabb és így legfeledhetlenebb pillanataiból valók azok az Idvezítőnek. Ő maga ejtette ki azokat néhány órával azelőtt, hogy a legkeserűbb poharat a Gecsemáné kertben ki kellett ürítenie.

Nagyon különösek voltak akkor ezek a szavak. Mérhetetlenül nagy ellentét tángott e diadalmos kijelentés és az akkori csüggedésre, kétségbeesésre készítő gyászos helyzet között. Még maga a Mestert legmélyebben átértő apostol, János sem tudta azokat akkor teljesen megérteni. Nem tudta átlátni, hogyan mondhatnak ilyen reményteljes szavakat annak az ajkai, akinek minden eddigi törekvése semmivé lenni látszott, még magát is esüfos keresztfára készültek feszíteni.

És ez az egész életében szegény, befolyás, hírnév, dicsőség, hatalom nélkül való emberfia élete legsikertelenebb pillanatában a diadalom legbizakodóbb hangján hirdeti: *Meggyőztem e világot!*... Nem értette ezt akkor az apostol, de elméjében forgatta, mert erős hite azt súgta neki, hogy e diadalkiáltás elébb-utóbb indokolt, igaz léssen.

És kevés idők múltán, amikor látta János apostol a Krisztus evangéliomát terjedni, a keresztyénséget diadallal előhaladni a lelkek világában, ekkor értette meg Krisztus diadalkiáltását és ő maga is hasonló diadalmos hangon kiáltotta Mestere nyomán: *A mi hitünk meggyőzte a világot!*

*

I.

Ahol mások, ahol az egész világ még csak sikertelenséget, sőt reménytelen veszteségeket látott, a Krisztus törekvéseiben, nagy életfeadataiban, ott az ő isteni lelke már látta az eljövendő nagy diadalmat, amit evangélioma (vagy: *hite*) aratni fog a lelkek felett. Látnoki lelke észrevette már csírájában, hogy az általa hintett magvak kikeltek a lelkek talajában, tanai gyökeret vertek; azok ott már gyümölcsözni is fognak. Ebben a világ semmi hatalom meggátolni, azt többé teljesen kiirtani nem képes. Őt magát elfoghatták, megkínózhatták, keresztre is feszíthették, de tanai győzedelmet fognak aratni a világ felett.

Meg fogják ugyanis érteni az emberek, hogy idáig téves úton kóboroltak. Jobbágyaivá, rabszolgáivá szegődtek észrevétlenül a világ ezerféle vágyainak, kívánságainak. Inádták a kincset, a dicsőséget, a hatalmat, a gyönyöröket, ez árnyék világ ezerféle múló bálványistenét. És míg azt gondolták magukban, hogy ezeket ők győzték le, mert önző céljokat e földön elérték, valósággal azok győzték le az értők futókat. Elfelejték, hogy amíg lelkük hiú, üres álmait e festett világban vakon hajszolták, ezalatt rabszolgáivá lettek azoknak; elszakadtak Istentől, el lelkük megfizethetetlen nyugodalmától, szívök megbecsülhetetlen tisztaságától, el az igazi boldogságtól.

Krisztus ellenben arra oktatta az embereket, hogy az győzi meg igazán e világot, aki az abban elért sikereket, annak megnyert javait arra tudja felhasználni, hogy *Istenhez közelebb juthasson általuk*. Minden más esetben ő lesz a legyőzött; rabja lesz a kincsnek, hatalomnak, dicsőségnek, gyönyörűségnek, higgye bár ezerszer magáról azt, hogy diadalmaskodott.

Úgy van az ilyen ember a földi javakkal, mint az a harcos, aki azt hitte, hogy ellenséget fogott, de mikor magával akarta vinni, az nem

eresztette őt magát sem el. Isten hívó szavára nem mehet el az, akit ez a világ rabszolgájává tett, noha azt hitte, hogy ő a diadalmas.

II.

Egyre erősebben, egyre elkeseredettebben zúg körülöttünk a világháború orkánja. Komor viharfellegek takarják el szemeink elől a végkimenetel, a győzelem csillagát. Egyre vésztojóslóbban tornyosodnak e fellegek felettünk; sötét ölükben ismeretlen, nagy veszedelmeket rejtegetnek. Minden pillanatban reánk szakadhatnak azok. Diadalomról beszélni még ma, a legádázabb küzdelem kellős közepében alaptalan reménykedés volna. Hiszen a véres, nagy, döntő csaták még ezután vívódnak meg. A vég beláthatatlan ma még. — És mi már győztünk!! Erős hitünk, törhetetlen meggyőződésünk ez nekünk és nem édes álomkép csupán.

A magyar katonának, hadba szállt szeretteinknek, gyermekeiteknek, hltveseiteknek, jó atyátnak forró honszerelme, véres csatákon halált megvető bátorsága, hősi elszántsága, csatán kívül nemes szíve, még az ellenséggel szemben is tanúsított felebaráti szeretete megnyerte számára az egész világ becsületét és tiszteletét. A nagy küzdelem, a nagy megpróbáltatás váltotta ki e nagy erényeket lelkéből a magyar nemzetnek, az vitte közelebb Istenéhez e válságos nagy napokban.

És ez megbecsülhetetlen nagy siker, értékes diadalom nekünk. Hiszen azt hitték már rólunk, hogy gyáva, veszekedő, eltaposásra megérett nemzet vagyunk. Azt híresztelték ellenségeink rólunk, hogy szívünkben rég kihalt az ősök hite, hősiessége, honszerelme; azt mondták rólunk, hogy mi is kalmár nép lettünk, aranyborjut imádkunk. A hitvány anyagimadás erőt vett rajtunk, magasztos ideánk, Istenünk nincsen. És ime most bebizonyítottuk Isten és emberiség előtt, hogy mindaz csak hitvány rágalom volt.

Bebizonyítottuk, hogy a magyarnál jobban egy nép sem szereti a hazát; küzdeni, vérezni, éltet áldozni érte egy sem tud bátrabban. Jól esik azért ajkunkra venni halhatatlan harcos költőnk szavait:

A magyar név ismét szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez.

Mit rákentek a századok,

Lemossuk a gyalázatot!

Ha a világszerint való győzelem távol is van tehát még tőlünk, testileg még küzdünk, de a lelkek világát már Isten segedelmével meghódítottuk. Hitünk, bátorságunk, honszerelmünk Istentől született, hadd vigyenek azért egyre közelebb ezek a küzdelmek, lelki diadalmak bennünket Istenünkhöz, hogy Anteusként új és új erőt nyerhessünk Tőle.

Az első pünköst ünnepének tűzkeresztsége adott hihetetlen lelki erőt és bátorságot a Krisztus félénk tanítványainak. Most van a mi nagy nemzeti pünköst ünnepünk. Tűz- és vérkeresztségen megy nemzetünk benne keresztül. Szeretteink ott a véres csatamezőkön, a honmaradtak a bús várakozás, a kettőzött munka, az egymást vigasztalás lelki keresztségén. Ezekben erősödik hitünk, Istenbe vetett bizodalunk; erőt, kitartást, türelmet nyerünk ezekből, hogy egy pillanatra se csüggedjünk; ne a küzdők a küzdelemben, ne a honlevők az imádkozásban. E nagy napokban, e reánk tört orkánban ismerjük meg Istent igazabban s féljük és szeretjük őszintebben. Ez a mi legszebb diadalunk.

Bárminő ködös legyen azért e nagy küzdelem vége, Istenben bízó lelkünk teljes meggyőződésével reménykedünk a jövőben; a Krisztuséhoz, a János apostoléhoz hasonló diadalmas hangon hirdetjük mi is: A mi hitünk meggyőzi a világot!!!

Ámen.

Bokor Sándor.

Bibliamagyarázat.

Barátságunkért is, de az igazság keresésének mindenekfelett álló szent érdekére, kérem Ferenczy Gyulát, engedje meg, hogy mellé állhassak egy kis bibliamagyarázatra, olyan sok nagy dolog végett, amelyek már szinte élénk toladognak, életet kérve.

Abból indulunk ki, hogy a háború miként talál igazolást, avagy csak mentséget is, a bibliában? Hogy az Úr szolgálóinak fegyveres katonai szolgálata miként kapcsolható össze az ő küldetésökkel? Ez utóbbi kérdés el van ugyan már intézve, de csak a mostani helyzetre vonatkozólag. Nagyon bölcsen, nagyon helyesen van elintéztve. Az Úr szolgálói vigyenek, hordjanak „bort és olajat“ az élet sebesültjeinek gyógyítására. Nemesak a háborúban, de mindenütt és mindenkor, amikor és

IFJ. BARTHA ISTVÁN **KÖVEZŐ-MESTER ÉS**
DEBRECEN, KOSSUTH-UTCA 35. **UT-ÉPÍTÉSI VÁLLALKOZÓ**

Elvállal kocsitútak, gyalogjárdák, udvarok, kapubejáratok kiburkolását terméskővel, kockakővel vagy téglával, vidéken is. Költségvetéssel szívesen szolgálok. — Telefon 785. szám.

ahol az élet „rablók kezébe“ jut s kifosztva az útszélre dobatik. Főként az ilyen időkben, — ha még a gyógyításra hivatott lelkek is az élet rabló erők társaul szegődnek s a fékevesztett indulatokat rombolásra hevitik, a helyett, hogy a gonosz köteleiből szabadítanak: — akkor mi jogon és minő érzéssel veszik ajkukra csak az úri ima bocsánatkérését?! Ne okokat, ne mentségeket keressünk, mert ilyeneket az ördög marokkal szór az ellbe, aki keresi. De keressük azt a lelket, mely egyedül mutatja az élet útját. A lelkészek háborús szolgálata bibliás megoldást talál, — hála érte annak a tisztalátású leleknek, ki a vallásos dolgokban is annyi helyes útmutatást adott már. — de a krisztianizmus és háború megdése még mindig homályban van és meddig marad még! Addig, míg az út élet és igazságot nem a Krisztusnál keresik a Krisztus hívei! Addig, míg „inkább szeretik a sötétséget, mint a világosságot, mert az ő cselekedeteik gonoszak“...

Azt általában mindig érezték a keresztyének, hogy az emberi tények értékelésénél Krisztus tartja a mérleget. Most is, amint ez a nagy pusztulás megindult, császárok és politikai vezetők igyekeznek egymásra hátrítani a felelősséget, Istenre apelláltak imádságaikban és mentegetőzéseikben. Tiszta tudatával voltak mindannyian, hogy a háború Isten- és ember-ellenes bűnhalmazat, megítélésre és elítélésre méltó gonoszság. Hogy aztán e bűnhalmazat mentségeül egyik és másik fél hogyan igyekszik könnyíteni a lelkiismeretén, ez a dolog lényegén semmit sem változtat. Az a tiszta, világos tény, hogy „aki fegyvert fog, fegyver által kell vesznie“. Krisztus pedig nem vesztére jött e világnak, hanem élete végett. S akiket kibocsátott, azokat is életmegtartás végett bocsátotta ki, hogy tanítványokká tegyenek minden népeket.

S itt jövünk már a bibliamagyarázatra.

Lapunk 45. számában, Jánosi Zoltán eme kijelentést teszi: „a mi számunkra egyedül az az irányadó, hogy Jézus mit tanít a háborúról“. E kijelentéséhez meg is állapítja magyarázatul: „a Jézus Krisztus országa nem e világból való, nem a fegyveres harcoknak, hanem az igazság lelki harcának és diadalainak az országa“. Ferenczy Gyula ellenkező nézeten van és érdekes bibliamagyarázatra támaszkodik, szólván eképpen: „Mindnyájan egy értelemben vagyunk János evang. 10:11. vers magyarázatára vonatkozólag. A megváltó mondta s mindig igazság marad, hogy a jó pásztor, ha kell, életét is feláldozza hiteért és híveiért“.

Részemről, a Jánosi Zoltán kijelentését sarkigazságnak tartom és úgy gondolkodom, hogy Ferenczy Gyula sem annak igazsága ellen kél fel, hanem a jelen viszonyokra magyarázatot keres. Csak megjegyzem itt rögtön, hogy a francia papok katonakötelezettsége egyszerűen csak azt a közönségesen tudott tényt igazolja, hogy „az egyház legkedvesebb leánya“ sohasem volt a Krisztus menyasszonya. Rájok tehát ne hivatkozzunk. A németeknél már erős ellenzést találunk a papok

fegyverviselése ellen; legfőbb egyházi tanácsuk éppen el is tiltotta. No, de maradjunk a bibliai példa magyarázatánál. Ferenczy elég bátor kijelenteni, hogy „mindnyájan egy értelemben vagyunk stb.“ Hát én nem vagyok vele egy értelemben, sőt éppen az ő magyarázata ösztönzött, hogy rávonatkozó nézeteimet elmondjam, az előlemlített igazán nagy érdekekért.

Nyomatékos kifogásom mindjárt az, hogy bibliai idézete önkényes és nem szószerinti. Jézus csak pásztorról és juhokról beszél s e kettőnek egymáshoz való viszonyában mutatja fel a maga hűségét embertestvéreire. Se hitéről, se híveiről nem emlékezik, mert ez már más értelmet ad az egésznek, kivetkőzteti példázati jellegéből. A jó pásztor egyszerűen jó gondviselője nyájának, amint a 23-ik Zsoltár-ban is le van írva. A hite mellett való meghalás nem ismerve a jóságnak. Van rá ezer példa a történelemben, sőt napjainkban is akad. A híveiért való meghalás sem mindig kétségen kívül jó hűség. A Krisztus példázatában rendkívül mély élettani értelem van és ez: a nyáj életteljessége. Egy új világ fundamentoma ez. Az új ég és új föld. Krisztus urunk még világosabban magyarázza a példázat értelmét, összehasonlítva a pásztor a béressel, aztán a tolvajjal. A jó pásztor egész lényé atolvad mintegy nyájának létérékébe. Élete abban nyer értéket, célt, hogy nyája életét teljességre juttassa. Aki ezt nem teszi, az nem pásztor, hanem egyszerű béres, vagy éppen tolvaj. És itt egy dolog kiváló figyelmet érdemel. A jó pásztor példázatának egy vonása sincs, melyből azt lehetne következtetni, hogy tiltott legelőre is lehetne a nyáját terelni, ha ott jobb legelő van. A jó pásztor maga gondoskodik saját területén jó legelőről. Ez is egyik pásztori gondja.

Az hiszem, az itt elmondottakat, az én tisztelt barátom is aláírja. Ha nem írná, én szívesen veszem tőle a tárgyyszerűbb magyarázatot.

Sem a hitnek tehát, sem a hívőknek nincs helye a magyarázatban. A jó pásztor maga Jézus. A nyáj a Jézus követői. Mind — valahol csak vannak az ő követői. Így olvassuk, így tanultuk, így hirdetjük s ezt az élettant is megpecsételi: — minek magyaráznom én Ferenczy Gyulának, amit főként Pál apostol oly sok helyen, oly világosan magyaráz azoknak, kiket a Krisztushoz akar vezetni s általa az Atyához.

Mikor tehát a keresztyének egymás ellen támadnak, egymást mérsárolják halomra, egész nemzetek és nemzedékeket még maradékaikban is koldusokká, terheltekké tesznek, Isten szép világát siralomvölgyé változtatják s még reádásul Istent is segítségül hívják: „Hadd lássuk, Úram, mire megyünk ketten!“ — ennek a pusztításnak indokait, magyarázatát, mentségét sok mindenben lehet keresni, de a Jézusnál ne keressük, mert ott meg nem található. A jó pásztor életre viszi juhait és nem vágóhídra.

Jézus szerint, az ember élete az Úr tulajdona. Erői, az Úrtól adott talentumok, kamatozásra, alkotásra. Innen a felelősség az Úrral szemben és a felelősségre

Református zsoltárok és imakönyvek

bárhon hirdetett áron a
legszebb kivitelben kaphatók

CSÁTHY FERENCZ
Debreczen legrégibb könyvkereskedésében.

Vidéki megrendelések gyorsan
és pontosan eszközöltetnek.

*

vonás az emberrel szemben; innen a feltámadás, az örökkévalóság, az életérték, a hit, a remény, a szeretet — és minden, ami magasabb gondolatot, tisztább érzést, jóirányuló akaratot támaszt és ébren tart bennünk. Meg az is, hogy egy úgy vélt igazságért, jogosságért egymáson gomolygának a milliók.

Hogy pedig annyira nekivaduljon a keresztyének érzése, hogy Krisztus nyájára még idegen farkasokat is rázúdítson, bibliával kezében: — efelett már igazán még az Isten angyalai is sírhatnak . . .

Hanem annyi bizonyos, hogy a bibliamagyarázóknak már lehet keresni a háborúságok okát. Mert a bibliában az élet lüktet, a maga változatosságával, a mélységtől a magasságig. És ha a bibliamagyarázó a maga hangulatához keres árnyalatot a bibliában, azt meg is találhatja. Ha hangulata igazolását keresi, azt is megtalálhatja. De vajjon azért jött-e Krisztus, hogy az emberek hangulatát s ebből eredő cselekedeteiket igazolja, erősítse? Vajjon nem ezt mondta-e. „én világossággal jöttem, hogy senki se maradjon sötétben?“ Nem azt mondta-e: „nálam nélkül semmit sem tehettek!“ És százszor nem azt mondta-e, hogy az ő lelkének kell bennünk lakozni, másként nem lehet élet mibennünk!

A bibliamagyarázók, a Krisztus evangéliomából, mely igaz mivoltában isteni erő minden hívő idvességére, csináltak először hiú bölcselkedést, azután tanitételeket, azután a nyers erő szolgálatába állított dogmákat, azután az értelem behalózására alkalmas művészetet, azután a központi hatalom igazolásául szolgáló tekintélyt s mindenkinek sötét uszályául szolgáló fegyvert, vért, pusztítást, átkozódást, elkülönözést. Az egyház történelme, nagy átlagban, a Krisztus lelkének folytonos kálváriája.

„Jeruzsálem, Jeruzsálem! ki megöled a profétákat és megkövezed azokat, kik hozzád küldettek! hányszor egybegyűjteni akartam a te magzataidat, miképen a tyúk az ő fiát egybegyűjti szárnyai alá — és nem akartatok . . .“

Igenis, egybegyűjteni, melengetni, életre vezetni, minden népet, minden nemzetséget, minden fajt, a föld végső határáig.

Így akarta a Krisztus. Így mutatta saját élet-tényeivel, így indultak tanítványai, a lélek újszülöttei, kiknek leveleiben a legtisztább és legfenségesebb visszfény ragyog az istenfiúságnak s a mai legmodernebb élettudománynak is tiszta útmutatója, minden téren, ahol az ember életéről, társadalmi egységéről, biológiáról, evolúcióról, létért való küzdelemről s több ily újfajta tudományról van szó. Keressük csak *benne az evangéliomban* az igazságot, az ember életét, egyénileg és társadalmilag teljességre vivő igazságot és ott a bibliában meg fogjuk találni. De nem megismerés, megtanulás céljából, hanem lelkünket újjászülő erőként. Mert mi csak vízzel vagyunk még mindig megkeresztelkedve, mint az efézusi tanítványok, a Csel. 19:1—6. leírása szerint. És kell-e erre nézve döntőbb bizonyíték,

a ker. népek mai öldöklő harcainál? Isten lelke dolgozik-e ilyen eszközökkel, amilyenekkel mi ma dolgozunk? Lehet-e ezeket igazolni krisztusi alapon? Hagyjuk el a nyers ösztön durvaságait és gondoljunk arra, hogy a lelki előkelőség minden eszközeivel rendelkező egyének, kiket összekötött a tudás, művészet, alkotó képesség, minden nemzetből s kiválogatva egymást, mintegy az emberiség színaranyát alkották a művelt lélek egységében. — akikről úgy hittük, hogy eszményi magasságukból le nem vonhatja semmi erő a köznapiság porába s ime — hol van az ember?? A tudományok, szép-művészetek nemzetközi tagjai micsoda szemmel mérik végig egymást, küldözik vissza a diplomákat, kiténtetéseket; a lelki nagyság glóriája helyett, előnti őket az epe, ha egymásra gondolnak! Akik eddig a tudás végtelenségeit járták, igazolásként annak, hogy az emberiség egy pontról kezdte életét s a nemzeti és faji különválás csak útközben állott elő, mellékétevényezők behatása folytán; a szín és alak oka csupán a talaj, a levegő, a nap, a foglalkozás, táplálkozás stb. s fennen hirdették, hogy a tudomány termékenyítő világa és melege egységre hozza az esetleges különbségeket: ime, e nagyok hogyan hazudtolják meg, néhány nap alatt, összes kutatásuk eredményét, állítván most elválasztó fajokat, leküzdhetlen különbségeket nemzet és nemzet között s ez alapon a gyűlölség kegyetlen mérgét oltva be abba a vérbe, mely úgyis elég szennyes lett már, a csataterek árkaiban.

Van-e olyan bibliamagyarázat, amely ilyen szennyet tisztára moshat, az isteni igazolás keresztségével??...

A keresztyénség csődje ez. — hangzik már innen-onnan. — Némi gúnnyal, némi kárörömmel, de lelki fájdalommal is.

Az én lelkem éppen az ellenkező eredményre jut. Az a keresztyénség, mely ilyen eredményeket termel, a sötét Golgota sötét kavardása, alakoskodó külsőség... Hogy sajnálják a reimszi székesegyházat és a többieket! Micsoda hipokritaság! Hát nem a templom van-e az emberért? Krisztust látom, amint a jeruzsálemi templom ékességét mutogatják neki. És az ő nagy lelke hol jár a templom ékességéről!? Már szinte a korbácsot suhogtatja a templom szentein... A párizsi Notre Dame-ban is csak a díszruhákat és klenódiúmokot mutogatják már pénzért. Hány millió érték van ott! Hogy csodálják a látogatók!... És fizetik a mutogatót, Egy szent üzlet. Az ilyen szent üzletek jutottak csödbe, a ker. vallás cégére alatt, a csödtömeggondnokok jövedelmeként. Az én lelkem a Golgota sötét kavargása mellett látja már a feltört sírból kiáradó fényt is. A lövészárkokból is ki kell törni az élet fényének. Egy új bibliamagyarázattal kell alagyújtani a szívekben. Az egyházaknak a „szentlélek templomát“ kell megépíteniök. Az igazi „szegletkövet“ kell behelyezni, az igazi „fundamentomot“ lerakni, megkeresztelkedni nemcsak vízzel, hanem „vízzel és szentlélekkel“. Nem a hazug, kényes képmutatással bolondíthatni egymást, hanem őszinte, szíves, segítő

Krisch Károly

cserépkályha nagy raktára

Debreczen, Hunyadi-utcza 13. sz.

Altalam föllállított, vagy átalakított cserépkályhák a müncheni fűtőtechnikai-intézetben tanult legpraktikusabb fűtőszerkezettel lesznek ellátva, minek következtében a fűtő-> anyagnak 80—90%-a használódik ki. < Telefon 12—18.

készséggel állani önfeláldozó munkába. Mert az ember jócselekedetre teremtett, ebben áll az ő boldogsága. Ez az igazi bibliamagyarázat, minden betűjében.

És ebben az igazi bibliamagyarázatban kell már új utakat törni a mi debreceni egyetemünk lelkész-képző osztályának. Megismertetni és megkedveltetni már az ifjúsággal a Krisztus szerinti emberélet szépségét, a Krisztus terhének könnyűségét, a Krisztus igájának gyönyörűségét.

És helyrehozni föltétlenül azt a megszégyenítő kezdetet, amely, ha úgy marad, folyvást a fundamentomát fogja rázni ennek az egyetemnek.

Azt a kihagyott két tanárt már a leendő egyetemre választották az arra jogosítottak. Ezek a tanárok úgy mentek oda. Nemesak kenyérökről, nemesak tisztességekéről, hanem az egyetem igazságáról van szó és kérdés. Nem a farizeusok igazságáról, hanem a Krisztus igazságáról. Ha az egyetem nem a színigazság fákláját lobogtatja és gyűjtja meg a tanulók lelkében, akkor csak a lövészárkokat ássa a nagy élet temetőjeül. Az életnek ilyen tudományra nincs szüksége. Olyanra van szüksége, mely az élet teljességét szolgálja, a lelki erő alkotó igazságával. Az egész teremtettség célja az emberi élet teljessége.

Andrássy Kálmán.

Válasz.

Andrássy Kálmán valóságos próféta szerepet tölt be közöttünk, az ő szava messzire hallik s az ő nézetével még akkor is foglalkoznunk kell, ha azzal nem értetünk egyet.

Ilyen az ő biológiával és biblia magyarázattal vegyes felfogása a lelkészek katonai kötelezettségéről és a háborúról is.¹ A háborúra vonatkozólag az egyházak közül az iszlámunk és a kisebb protestáns felekezetek képviselik a szélsőséget. A többiek e két álláspont között helyezkedett el. Az előbbi szerint a hit érdekében (s mi ne volna a hit és a hívő érdekében?), a hadakozás teljesen jogos, sőt egyenesen kötelesség is. A nazarénusok szerint pedig fegyvert viselni sem szabad. Ez az u. n. antimilitarista pártok álláspontja is. (Az indokolás itt természetesen egészen más.)

Amennyiben a hadviselési kötelezettség, illetve a fegyver viselési tilalmat mind a két fél egyformán mindenkire kiterjeszti, a két álláspont egészen logikus. (De ez nem azt teszi, hogy helyes is. A bolondságban is lehet rendszer.) A katholicismus régen teljesen az iszlám álláspontján állott (Tomory), ma pedig kivehetőleg csak a híveket engedi el a háborúba s a papokra vonatkozólag megszorítást statuál. Privilegium. Így értenek az orthodox-lutheránusok és a sensitív-neokálvinisták is. A történeti protestáns felfogás, a látható és láthatatlan egyház álláspontján fentartja az eszményhez, az Isten országához, a tökéletesebb állami és társadalmi berendez-

¹ A mi felfogásunkat a D. P. L. 45—46. számában fejtettük ki s azt most is fentartjuk.

kedéshez való jogot, de számol a tényleges helyzettel és elsősorban az állam, a nép ügyének tekintti a háborút; hitvallásaink s a közfelfogás azonban az önvédelmet a hon és hitszabadság érdekében nemesak, hogy megengedik nekünk, de kötelességünk is teszik. Ezért ünnepejük Hunyadi Jánost, mint a keresztyénség bajnokát s ezért Bocskait, Bethlent, mint a hon- és hitszabadság hőseit.

Van még u. n. biologikus álláspont is, mely szerint a háború a magasabb életre alkalmatlan egyedeknek és fajoknak a kiküszöbölését szolgálja s a fejlődéshez hozzá tartozik.

Az Andrássy többszörös összetétel eredménye, de sem nem biologikus, sem nem hitvallásszerű, sőt nem is bibliai. Egyszerűen egy építeni, alkotni vágyó emelkedett léleknek a pusztulástól és a pusztítástól való irtózása.

A biblia nem tiltja el a háborút. Az ó-szövetség a seregek urának nevezi az Istent s a zsidók nehéz harcok után foglalják el az ígért földet s utolsó csepp vérükkel védelmezik Jeruzsálemet. És a Megváltó felfogása? Mert nekünk ő vele kell védni a világot és magunkat. Ez a felfogás az Isten országából kizárja az öldöklő háborút, de megköveteli a küzdelmet s parancsolja az életnek magasabb érdekből való letételeit és azt gyakorolja is. Akárhogy magyaráznánk a Ján. 10., 11. versét, tény, hogy a Megváltó meghalt az övéért, amint, hogy a jó pásztornak késznek kell arra lenni, hogy életét adja ma is a juhokért, híveiért, hitéért, hazájáért.

De épen ez a magyarázat az, amit Andrássy helytelenít s ami ellen tiltakozik: szerinte „a jó pásztor egyszerűen jó gondviselője a nyájának, amint az a 23-ik zsoltárban is le van írva. A hite mellett való meghalás nem ismérve a jóságnak. Van rá ezer példa a történelemben, sőt napjainkban is akad. A híveiért való meghalás sem mindig kététségkívül jó hűség.” Ez a magyarázat téves, valamint téves azon megállapítás is, hogy „sem a hitnek, sem a hívőnek nincs helye a magyarázatban.” A magyarázat helytelen, mert nem veszi tekintetbe azt, hogy itt Jézus a maga megváltói hivatását mutatja be, amelyhez az övéért való meghalás is hozzá tartozott. Megszorítja a jó pásztor fogalmát s olyan pásztor tart eszménynek, aki bölcsen kíméli az életet. (Meg nem engedett magyarázat. Ilyen magyarázattal azt is meglehetne állapítani, hogy a jó pásztor a közérdekből akár meg is eheti a juhokat, a minthogy a pásztor meg is eszi.) A jó pásztorban elhagyja a pásztor és a jóságról állapítja meg, hogy annak nem ismérve a meghalás (erőszakos magyarázat). Összegezzünk. Az írásmagyarázónak az összefüggést nem szabad figyelmen kívül hagyni. Nem szabad egyszerre teljesen betű szerint és eszményítve magyarázni. A példázatok magyarázatánál nem szabad a főértelemmel ellenkező megállapítást kihozni. (Jó pásztor, aki életét adja a juhokért János 10., 11. és jó pásztor, aki életét megtartja Andrássy.) Nem szabad egyes szavakat a szövegből kiszakítani: jó pásztor és jóság s főleg nem szabad a lelkészek a

KÉSZÍT:

minden a fényképészeti szakmába vágó művészi munkákat műtermen kívül is. ↔

Kozmann és Társa

fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műterme ↔ Debrecen, Piac-utca 44. szám. Ujfalu-ház. ↔

FELVÉTELEK:

egész nap (vasár- és ünnepnapon is) minden időjárásban; művilágítás mellett este 7 óráig

magyarozattal az életért való küzdelemben híveit elcsüggeszteni. Az az egyház, mely azt teszi, lemond az élet-hez való jogáról s a krisztusi eszmény megvalósítását is lehetetlenné teszi.

Pedig ez eszmény az Andrássy nemes lelkéhez és prófétai egyéniségéhez erősen hozzá forrott, a mai keresztényiség nem krisztusi keresztényiség (neki, csak még sem a Krisztus keresztényisége). Neki új világ kell, új ég, új föld. Helyes, de próbáljuk meg is valósítani. Elsőben azáltal, hogy legalább a mi kis magyar világunkat ne hagyjuk elveszni. (Mert ha élet-halál harcát így lebecsüljük, ha kiomló vérét, hősi halálát nem a szabadság- és hazaszeretet oltárára hozott drága áldozatnak minősítjük, ha elbátortalanítjuk, elvesz és mi is vele.) Azután az által is, hogy az értékesebb erőket ne vonjuk ki belőle, szenvedjünk mi is vele, közelebb jutunk hozzá. A Megváltó is testet vett magára, hogy minden emberi szenvedést megpróbálhasson. Éhséget, szomjúságot, hideget, meleget, megkísértést, testi-lelki nyomorúságokat szenvedett és a halált is. Abban az életben élt, mely az akkori emberek élete és világa volt. Adót is fizetett s az állam iránti kötelezettség alól sem vonta ki magát. S mindez életben s mind e kötelezettség teljesítésében nagy, nemes, igaz, szent és isten maradt s mind az egyeseknek, mind az emberiségnek hasonló fejlődésére utat mutatott. Így kell tenni nekünk is. Híveinknek, nekünk is e világban, e hazában s a földi küzdelmek között kell élnünk, de mint a Krisztusnak, nekünk is a küzdelemben kell nemessé, naggyá, szentté tenni magunkat és a világot. Ebben a törekvésben nem szabad kímélnünk még az életet sem. A jó pásztoroknak épen nem, aminthogy megmondattott: „a jó pásztor életét adja a juhokért.”

dr. Ferenczy Gyula.

Alsószaboles-hajduvidéki egyházmegye közgyűlése.

— 1914 nov. 18. —

„Ha a magyar katonának csatakiáltását halljuk, amint rohamra indulnak, önkéntelenül összeborzadunk és lerakjuk fegyverünket, vagy elmenekülünk”. — ilyenformán szólott az egyik orosz fogoly. És én hiszem is. Mert abban a „Hurráh” és „Rajta” kiáltásban

egyesülve van hit, remény, bizodalom, küzdelmes múlt, véres jelen és a — Istenem, milyen lesz — jövőendő.

Ezek a szent érzések, ezek a magasztos képek viharzottak át szíveinken a viszontlátás első perceiben, mikor, mint semmi akadályt nem ismerő zúgó vihar bátran előtörő mennydörgése, megreszkettette a vitéz hajduk utódainak székházát a „Te benned bízunk” szent szolozsmája.

Ilyen hymnust így énekelni csak annak a nemzetnek fiai tudnak, akik nem csak hisznek, de hitőket tettekben megvalósulni is tudják; akik nemesak látják a remény üde, zöld lombját, de könnyeikkel, véreseppjeikkel taplálják is annak földjét, hervadástól, pusztulástól óva azt . . .

Elhalkulnak az utolsó akkordok . . . Összekulcsolódnak a kezek . . . Összedobbannak a szívek . . . És mintha a katakombák vért nem kímélő, életet nem feltő őskeresztények törhetlen hite törné át a régmúlt idők dohos kárpitjait, száll, szól az imádság: „Hozzád, akinek isteni lényéből, mint egy örök tűzű naphból, megszűnés nélkül áradnak ki az erőnek, a bölcsességnek és a szeretetnek sugarai” . . . emelkedik, visz, ragad a békének édes idejéből a borzalmak e mostani napjaiba, hogy aztán oda borultassa lelkünket a mennyei trón zsámolyához, az alázatosság hitének ama bízó szavaival: „Ha az édes anya elfelejtkeznek is az ő gyermekéről” — Ó, a nagy Isten akkor is megsegít . . .

Ahítatba merült lelkünk még ott szállong valahol a magasabb és tisztább légkörben, mikor már megcsapja az esperesi megnyitó szövege . . .

Mint a régi római szónokok, egyenesen az események zuhatagába viszik a hallgatót, minket is egyenesen a vérivő, idegemésztő napokba röpitenek a kezdő szavak: „Az a június 28-iki orgyilkos merénylet, mely hazánk trónjának örökösét: Ferenc Ferdinánd kir. herceg Ö fenségét és fenkölt lelkü hitvesét egy nagy birodalom népeitől elragadta” . . . aztán emelkedetten festi, varázsolja elénk a napokat, melyekben vért látunk és tüzet; és füstnek gözölgését látjuk . . .

Majd fenkölt hangon emlékezik a megnyitó a harci zajban megnyílt debreceni egyetemről és a Kálvineum hajduböszörményi internátusáról, mint amelyek a legédesebb reményekre jogositják fel közgyűlésünket és amelyeket, mint a magyar állam és társadalom két hatalmas alkotását, örömmel üdvözölhetünk . . .

Hős, hervadásról, elmúlásról zokogó szellő borzongatja meg a szíveket . . . A fáradhatatlan, nagy mun-

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

kásságú dr. Nagy Gábor tanácsbíró és a sokra hívatott hajdunánási ifjú pap, Mikó Imre nincs többé, csak emlékezetben . . .

Agyúdörej váltja fel a hős szellőt; fegyver ropogása, kardok csattogása hallatszik; vérpatakok közt sírhantok domborulnak; Magyarország nemtője megsuhantja felettünk szárnyait . . . szívünk összerezzen: Marschalkó Gusztáv hajduböszörményi tanár és Szendrei Szabó Ferenc hajduhadházi tanító hazáért áldozták életüket . . . két kis árva, kik itt maradtatok, áldjon meg a magyarok Istene . . .

Elhangzott a megnyitó. Felséges jelenet! Aláomló palástjában esperesünk, mint egy ihletett próféta; szembe vele hatalmas nagyságban, kardjára támaszkodva, királyi palástjában a felséges Uralkodó . . . Szeme mintha lángot lövelne . . . ajka mintha szólana . . . „Én hiszem, győzni fogok, mert ti magyarok, én pedig magyar király vagyok . . .“

Ima és megnyitó kinyomatnak.

Az elnöki megnyitó hatása alatt kimondja közgyűlésünk, hogy a rendelkezése alatt álló egyházmegyei lelkészgyámintézeti pénztárnak felhasználható készleteiből 20.000 korona állami járadékkölesönt jegyez.

Presbiteriumainktól pedig elvárja közgyűlésünk, hogy a rendelkezésükre álló alapok, alapítványok és tőkék erejéhez mérten járadékkölesönt jegyezni sietni fog.

Boldogult dr. Nagy Gábor tanácsbírói helyére szavazás rendeltetett el; egyházkerületi képviselőségre pedig helyébe dr. Malatinszky József választatott meg; póttagnak polgármester Somossy Béla.

Majd fölhangzott: „Isten engem úgy segítjen“ . . . A lelki vitézek lelkes gárdájának, a tanítósnak négy új tagja esküdt. Esperesünk a szép, de tövises pályára lépőket szeretetteljes szavakkal köszönti és óhajtja, hogy a hű köteleességeljesítésből fakadó benső megelégedés legyen éltök végén megfáradt fejöknek édes álomba ringatója.

Most következett az esperesi jelentés.

A nagy egésznek minden kis részébe belepillantva és a legkisebb részt is a nagy egész szolgálatába beállítva teljes képét mutatja e jelentés egyházmegyénknek, melynek alapján kimondatott, hogy az egyházlátogatási jegyzőkönyv 1—4 kérdése után a jövőben az egy-egy alkalommal jelenlévő hallgatók évi átlagos száma jegyzendő be, az isk. növendékek nem számítatván oda.

Kátémagyarázatokra nagy gond fordítandó; ker.

ifjúsági egyesületek szervezése felkarolandó, a szegényekről való gondoskodás ne csak a tanuló gyermekekre, hanem lehetőleg a felnőttekre is kiterjesztessék.

Iskola és lelkészlak építés terén buzgó munkásságot kifejtett balmazmagyarújvárosi és hajduszováti egyházaknak elismerés nyilvánított.

Időközi esperesi intézkedések jóváhagyattak.

A vámospécsi és hajdunánási megválasztott lelkészeknek a concessa nem adatott ki, mivel mindenik ellen panasz emeltetett.

Ezután 15 kerületi ügy intéztetett el, melyek között örvendetesen vétetett tudomásul, hogy a konvent határozata szerint, a lelkészi korpótlékok után járó 2°/o-os évi fenntartói járulék nem a tagok, hanem az állást fenntartó egyházközségek által fizetendő.

Alapító levelek tömegének, adókulcsok megállapításának, építkezések engedélyezésének letárgyalása után nagyobb érdeklődést váltott ki a gyülekezetenkénti egyházfenntartási alapok kötelező létesítésére vonatkozó azon munkálat feletti vélemény mondás, melyet Márk Endre ker. ügyész, Varga Pál számvevő és Rózsa Sándor pénztárnok készítettek.

Szabó Antal főjegyző mélyen járó, mindenre kiterjeszkedő előadásában kimondatott, hogy indokoltnak és tiszteletre méltónak tartjuk a böles előrelátást, mellyel e-ker. a holdogabb jövődöt megalapozni akarja az egyházfenntartási alapok letesítése által, de sajnálattal tapasztaljuk, hogy e nagy horderejű kérdés megvalósításának épen az az „Egyetemes adóalap“ áll útjában, melynek működésétől a legragyogóbb eredményeket vártuk.

Ma már ugyanis a legtöbb egyházközségünk egyetemes adóalapi segélyt élvez és mindeniknek „normál költségvetése“ igen szigorú központi irányítás folytán oly módon állított össze, hogy abban még a sírhelyek, adakozások, jótékonykodások, perselypénzek stb. 5 évi átlaga is, mint fedezet szerepel; úgyszintén a fedezetben a közadóknak oly magas százaléka vétetik fel, amilyent a leggazdagabb esztendő sem produkál.

Javítások, tatarozások oly kis összegekkel állapítottak meg, hogy rendszeren több a kiadás az előirányzott összegnél. Ezeknek következménye aztán az a szomorú állapot, hogy legtöbb egyházunk felemelt adókulccsal tud csak operálni.

Ha nem túlságos összeg is az, amit a szóban forgó munkálat, mint évi rendes hozzájárulást kontem-

KRAUSZ GYULA

∴ KÉZIMUNKA-ÜZLETE ∴
DEBRECZEN,
KOSSUTH-UTCZA 3. SZ.

Nagy választékban kaphatók:

Selymek és Pamutok	Torlónia
Északi szövetek	Kelim
Netz-kanavák	Futók
Filé	Miliók
Madeira vásznak	Tálczakendők
Kongrék	Asztal- és ág- terítők
Szultán-szövetek	Függönyök
Aida	Smyrnák

— Montirozások és himzések —
a legjutányosabb árban készítettnek.

plál az egyházfenntartási alaphoz, de elég ahhoz, hogy a különben is megbillent mérleget az adózó egyháztagok hátrányára még jobban lesúlytassa s az eszmét népszerűtlenné tegye.

Közgyűlésünk véleménye szerint nem is kötelezheti el ma már egyházkerületünk ebben a megváltozott helyzetben semmi, bár üdvös, de pénzaldozatot igénylő létesítmény megalkotására sem adósegélyes egyházunkat anélkül, hogy át ne törje azon határokat, melyeket legutóbbi zsinatunk a hívek megadóztatásánál megalkotott. Csak abban az egy esetben lehet ez alól kivétel, ha ilyenmő kiadásoknál a normál költségvetésekbe való felvehetése tekintetében előzetesen tájékozódott.

Közgyűlésünk örömmel üdvözlő oly egyházközségekben, hol ilyen alap még nincsen, a felvetett eszme megvalósítását, ha az adósegélyes egyházközségek e címen jelentkezendő évi kiadásai a normál költségvetések szükségleti tételei közé felvétetnek.

A tervezet 2-ik pontjának oly megváltoztatását óhajtja, hogy az évi gyarapításra fordítandó összeg lélekszám szerint 2 fillér legyen.

Már meglevő, vagy ezután létesítendő egyházfenntartási alapoknak akár egyházkerületi, akár más központi pénztárban való kezelésének közgyűlésünk határozottan ellent mond, mert az ily kezelés körülményesebb; akár a töke, akár annak hozadéka sokkal nehezebben hozzáférhető és mindenekfelett föltétlenül kisebb mérvű gyűmölesőzést biztosító.

Ellenben a szabályzatban oly pont felvételét, mely a szigorú ellenőrzésnek a felettes hatóság részére lehetővé tételét célozza: egyáltalán nem ellenzi...

Most következett a tanügyi bizottság Horatiusa, Lévay Imre hajduböszörményi igazgató-tanító, ki a maga — legnagyobb részében száraz statisztikai adatokon épülő — jelentését oly ügyesen csoportosítja, oly élénk színekkel vonja be s oly költői lendülettel adja elő, hogy a figyelmet mindvégig leköti.

Javaslati mind elfogadtattak.

Az iskolás gyermekeknek temetésektől leendő megvonhatása végett a hajduszoboszlói egyház temetési énekkart szervezett, melynek szabályzatát közgyűlésünk jóváhagyta s nevezett egyháznak kezdeményező lépéseért elismerését fejezi ki.

Vagyonleltáraink megerősítése és a számszék jegyzőkönyvének elfogadása után a tökekamatsegélyi, ref. segélyegyleti, államsegélyi és növevelési segélyi kérvények tárgyalattak le.

A 80 pontból álló tárgysorozat ezzel kimerített s miután Hajdumegye székháza dísztermének átengedéseért alispán gondnokunknak köszönet nyilvánított, esperesünk még egyszer felfohászzkodott a magyarok nagy Istenéhez, hozza el mielőbb édes hazánkra a forrón óhajtott idők teljességét.

Délután 3 órai kezdettel éjjeli 11 óráig bírósági ügyek merítették ki az idegeket.

Előző nap meg lelkészegyesületi gyűlés volt, hol az egyházkerület „Rózsá”-jának nagy és lankadatlan, minket lelkészeket közlelről érintő munkássága övedeztetett körül a szeretetből fakadó elismerés jól megérdemelt lelki babérjával.

Bankett is volt, melyen vendégünkül üdvözölhettük régebbi esperesünket, a nagy Rectort, Kiss Ferencet.

És tósztozott is. De hogy!

Az övéi közé visszatérő szerető gyermek magasztos képbeállításából kiindulva megrázta a szív érzéseit, kifacsarta a szemek könnyeit s kiváltotta a lelkek önkéntelenül fakadó vallomását: „Kiss Ferenc másik nincs és nem lehet!”

Esperesünk melegségtől, gondnokunk szeretettől, a tiszacsegei tanácsbíró lelkesedéstől átítatott köszöntői fűszerezték a jól sikerült közebedet.

És jött a búcsúzás, az elválás!

A szemek villanása megreszketett; a szívek dobbanása összeszorult; az ajkakon néma kérdésnek szótalanúsága jelent meg.

De csak egy szempillantásra.

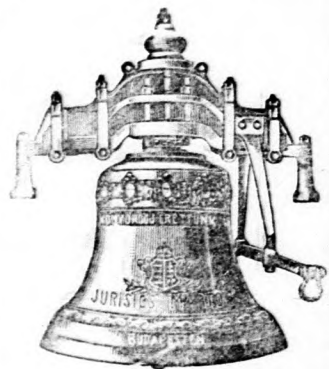
A másik percben már kisugárzott a lelkökből a diadalmas hit verőfényes sugára: Isten nevében előre! Éljen a király! Éljen a haza! Ámen.

Nyírmártonfalva.

Ajtay Jenő,
e.-m. aljegyző.

Balassa István
1853—1914

Világi ember volt, mégis sok egyházi embert túlszárnyaló melegséggel rajongott szeretett egyháza, a református egyház iránt. Nem volt feladata a szeretet igéit hirdetni, mégis minden szavában, minden cselekedetében maga volt a megtestesült szeretet. A békességnek

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején Ő felsége a király által 2 aranykereszttel lett kitüntetve

Mesékönnyű indítás, nem rezgetti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek.

Alapítva 1868-ban.

Felülmul minden eddigi szerelést.

Telefon 77—51.

Jurisics Márton harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovásoltvas-koronára, kikopott csapok kieserését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. **** Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

szívében lakó érzelmével ölelte át embertársait s kiváló egyéniségén, mint ütköző ponton a békételességnek, a viszálynak a hullámai mindig megtörték. Ha békételesség mutatkozott mégis olykor nála, az legfeljebb az egyházat és liberalismusát érintő támadás ellen irányult. Ha csodálattal tekintünk egy-egy embertársunkra, akiben a lélek értelme, a szív érzelme a legszebb összhangban egyesül: úgy Balassa István érzelmi világával, a gyakorlati életben véghez vitt ténykedéseivel, szilárd akaratával, szóval egész jellemével jogos csodálatunkat vívta ki. Nem a tucatemberek, nem a hétköznapi lelkek közé tartozott. Ő egész ember volt.

Lapunkban már röviden megemlékeztünk református egyházunk ezen buzgó tagjának a haláláról, de úgy érezzük, hogy a kegyelet kötelességét teljesítjük az ő életének, páratlan jellemének leírásával, s ama ténynek hangsúlyozásával, hogy ily élet ismerete csak felemelőleg hathat szeretett egyházunk tagjaira.

Kápolnásnyéki Balassa István született Kápolnásnyéken (Fehér megye) 1853 február 5-én. Születésének a helyét régebben Pusztanyéknak hívták. Ezen a néven a község előttünk ismertebb, mert itt született nagy költőnk Vörösmarty Mihály is. Balassa István, szülei Balassa László és Balassa Etelka ősnemesi családból származtak; közvetlen leszármazottjai voltak a magyar irodalomban is annyira ismeretes Balassa Bálintnak. Az előkelő, művelt környezet már korán beleoltotta Balassa Istvánba a lélek finomságát, a szív nemes érzelmét, amellyel később a társadalom minden rétegét annyira megtudta hódítani. A Balassa család szilárd, kalvinista jelleme széles körben ismeretes. Egyháziasságát semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a kápolnásnyéki református egyház egészen az ő gazdag alapítványából tartatik fent, sőt a református iskolában minden növendéket még ruhával is ellátnak e család áldozatkészségéből. A pesti református főgimnáziumban a Balassa családnak több alapítványa van, de legnagyobb a Balassa Antalé. Igen szép a Balassa családnak azon alapítványa is, amelyből minden tagja tekintélyes összeget kap évenként tanulói pályájának befejeztéig.

Balassa István középiskolai tanulmányait a budapesti ref. főgimnáziumban végezte, ahol oly kiváló tanárai voltak, mint Szász Károly, Gönczi Pál, Vámosi Mihály. A gimnázium elvégzése után Keszthelyre ment a gazdasági akadémiába. Ennek elvégzése után, mint 25 éves

ifjú, résztvett a boszniai hadjáratban, amelyről meghitt barátai körében oly sok érdekes dolgot tudott elbeszélni. Amidőn a boszniai hadjárat véget ért, Tarcalra ment tanárnak, a vincellér-iskolába, ahol körülbelül két évet töltött. Innen a budai szőlőszeti és borászati intézetbe helyezték, végül pedig 1882-ben a bihariószegi vincellériskolába nevezték ki tanárnak. Ugyanezen év december 26-án nősült meg, nőül vevén szentkirályszabadjai Vég-helyi Zsuzsánnát, egy hozzá mindenképen méltó művelt lelkületű nőt, akivel a legszebb, legboldogabb családi életet élte. Házasságukból egyetlen egy gyermek származott: dr. Balassa László, m. kir. államvasúti fogalmazó. Ritkán láttam családot, ahol apát, anyát, gyermeket oly tiszta, oly megható szeretet csatolt volna egybe, mint a Balassa családnál. Csupa napsugár, csupa verőfény volt ez a családi élet, amelynek melegsége mindenkire oly jótékonyan hatott. Miért is takarta be e verőfényt idejekorán a gyász fellege?

Balassa Istvánt a bihariószegi vincellériskola allandó igazgatójává 1887-ben nevezték ki. Ezen állásában megmaradt haláláig, csak rangban emelkedett az utolsó években, kineveztetvén szőlőszeti és borászati központi főfelügyelőnek. A vincellériskola vezetői állásában áldásos s maradandó emléket alkotott Balassa István az érmelléki híres bortermő vidék újjászületésének történetében. Csak aki közelebbről ismeri az érmelléki viszonyokat s tudja, hogy megélhetés tekintetében mit jelentenek a szőlőhegyek az ottani lakosságnak: képes mérlegelni azt a csapást, amely a múlt század nyolcvanas éveiben a filoxera felléptével erre a vidékre zúdult. A viruló szőlőhegyek lassanként kipusztultak, a lakosság koldusbotra jutott s ott állott sírva, tanácstalanul a romok felett. Igazán egy Balassa István akaratereje, vonzó egyénisége kellett ahoz, hogy a pusztuló romokból új élet fakadjon. A kormány s az agrár-kölesön segítségével megkezdte az újonnan való telepítést. Magának az államnak a jankafalvi hegyen nemsokára virágzó szőlőtelepe lett.

Nemcsak Bihariószegen, hanem az egész Érmelléken községről-községre fáradhatatlanul járt-kelt Balassa István s tervelt, javasolt, agitált az újonnan való telepítés érdekében. Mindezt nem az állásával járó hivatalos kötelességgel, hanem egy emberbarát szerető szívével cselekedte. Igaz, hogy a kisebb szőlőbirtokosok sokszor önfeljuségből nem fogadták meg tanácsát s az újjátele-

Tóth Gyula vaskereskedése Debrecen, a városháza sarkán

Ajánlja eredeti friedlandi „Premier“, valamint „Meteor“ jegyű folytenégő kályháit. A legkitünőbb szabályozás, egyenletes hőfejlesztés. Óriási fűtőanyag megtakarítás. Bármely tüzelőanyaggal fűthető. **Olcsó előnyös árak!**

pítés első éveiben oly szőlőfajt ültettek, amely a filoxerának nem tudván ellenállani, csakhamar kivészett. Így történt, hogy az érmelléki szőlőhegy egy része kétszer pusztult el.

Mindez nem csüggesztette el Balassát. Az eleinte tapasztalt bizalmatlanság lassanként erős bizalommal változott át szakképessége iránt, amidőn tapasztalták, hogy csak az ő általa megjelölt módok és utak vezetnek a híres bortermő hely regenerálásához. Balassát joggal nevezhetjük az Érmellék újjáteremtőjének. Ő maga vajmi keveset beszélt ezen sikerdús munkájáról, amely százak és százak előtt nyitotta fel újra a kereset forrását s paradicsommá varázsolta az Érmellék előbb kipusztult vidékét. Az ember egyszerű polgárok előadásából, keresetlen szavaiból kiérezte a véghetetlen halát, amelyet iránta, mint jóltevője iránt érzett az egész vidék. Ritka embernek is adatott az a kedves, az a mesterkéletlen modor, mint amellyel Balassa a legegyszerűbb emberrel is szóba állott. Nála igazán megbizonyosodott, hogy minél műveltebb lélek lakozik valamely emberben, annál egyszerűbb, annál közvetlenebb, annál inkább tud olyan nyelven beszélni, amelyet mindenki megért: a szeretet nyelvén.

Nagy érdemet szerzett Balassa István a bihardíószegi társadalmi élet megteremtésében is. Mondhatom pedig, ez kis vidéki városban rendkívül nehéz. Regény- és novellairók sokat írtak már a kisvárosi hírességekről vagy azokról a specialitásokról, amelyek ilyen helyen a társadalmi életben előfordulnak. Intrikák, alaptalan pletykák, félműveltség, rövidlátás, érdekhajhászat, irigység, a mások dolgaival való törődés, szóval az emberi lélek gyöngeségei hatványozottabb mértékben jutnak itt kifejezésre, mint akár kis faluhelyen, akár nagy városokban. Kis városban minden ember különbnek akar feltűnni a másoknál. Balassa személye ez ellentétes áramlatokat a társadalmi életben mindig eltudta oszlatni. Ő neheztelést nem érzett senki iránt, viszont ő iránta sem érezhetett igazi haragot szívében senki sem. Vendégszerető házában bátran találkozott azok is, akik kint az életben mint ellenségek állottak szemközt. Sohasem törődött ő a mások magán, gyakran kényes ügyeivel, az egyes családok között való ellentéttel s amint ő maga soha senkiről rosszul nem nyilatkozott, úgy nem szeretett házában, ha másokról valaki rosszat beszélt. Így tehetett ő s vele együtt családja a társadalmi élet központja. Milyen áldás egy kis város társadalmában egy ilyen család, ahová mindenki bátran beléphet azon gondolattal, hogy itt szerető szívek, művelt lelkek talál. Hogy most Balassa meghalt, meghalt ennek a kis városnak társadalmi élete is. Nincs többé központ, amely mint nap a bolygókat, összetartsa.

Balassa István népszerűségét semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy bár politikai nézetei nem egyeztek meg a község lakosságának politikai nézetével, mégis egyetértéssel választották meg megyei, képviselő-testületi bizottsági tagnak, továbbá presbiternek. Ezen állásokat nem csak tiszteletbelieknek, hanem olyanoknak tartotta, amelyekkel kötelesség jár. A gyűlésekre, amíg betegeskedni nem kezdett, mindig eljárt. Az egyház-tanács ülésén mindig igazi pártfogója volt az egyházi hivatalnokoknak. Számtalan ténykedésével megmutatta, hogy mily erős, mily buzgó protestáns. Erre nézve csak egy pár esetet említek fel. Egyszer egy társaságban klerikális elemek is voltak s amidőn a protestantizmust

nem valami előnyösen kritizálni kezdték, Balassa oly határozott szavakkal lépett fel, hogy sem ekkor, sem más alkalommal nem mertek előtte felhozni olyan dolgokat, amelyek a református egyházat a legkisebb mértékben is sértették volna. Az egyháztanács Bihardiószegen azt a szokást hozta be, hogy minden presbitert házasságának ötvenedik évfordulója alkalmával testületileg üdvözli s a jubiláns párnak a presbiternek neveivel ellátott bibliát nyújt át lakásukon. Balassa ilyen alkalmakkor mindig megjelent s igazán megragadó szónoklatokban jellemezte a református egyház lényegét s az indokokat, amelyek késztetnek bennünket a hozzá való ragaszkodáshoz. El lehet képzelni, hogy ilyen előkelő származású és állású ember szavaival minő hatása volt az ott egybegyűlt egyszerű emberekre. Két évvel ezelőtt a bihardíószegi társadalmat az óvónó választásának a kérdése tartotta egy pár hónapig meglehetősen izgalomban. Az óvodát felerészben a község, felerészben a gr. Zichy uradalom tartja fent. Az óvodabizottság tagjai a választandó személyében nem tudtak megegyezni. Egy része egy ref. lelkész leányát, a másik része egy olyan jelölt mellett foglalt állást, aki a református vallásból tért át katolikus vallásra. Felejthetetlen marad sokak előtt azon beszéd, amelyet a küzdelmek közepett Balassa mondott egyik presbiteri gyűlésen azon céllal, hogy a presbiterek közül azokat, akik az óvodabizottság tagjai, — kötelességük teljesítésére figyelmeztessen. Hangsúlyozta, hogy a szóban forgó kérdésből nem akar felekezeti kérdést csinálni, de természetesen tartja, hogy a presbiterek, mint bizottsági tagok, egyházunkat elhagyó jelölt mellett egy 90% református lakosságú községben nem foglalnak állást. Hogy ez az álláspont mily igazságos volt, mutatja az, hogy maga a fenkölt szellemű, liberális gondolkodású katolikus főúr, gr. Zichy Tivadar is osztotta. Ezen álláspont fényesen is diadalmaskodott.

Balassa István az utóbbi időkben sokat betegeskedett. A testi szenvedés erősen reá nyomta bélyegét kedélyére is, amely lassanként derűs voltából sokat veszített. A közélettől lassanként visszavonult s lelkén ott ült a töprengés, hogy neki, az igaz embernek, aki a Krisztusnak igazi tanítványa volt a szeretetben, a nagylelkűségben, a jóságban, — miért kell annyit szenvedni. Valóban a szenvedésektől váltotta meg őt a halál, amidőn november 6-án este 11 órakor csendesen elhunyt. Temetése 9-én délután 2 órakor volt a templomban, ahol Fucs Kálmán lelkész megható imában jellemezte a kiváló, derék férfiút. A holttestet vonaton szülőföldére Kápolnásnyékre szállították s most már ott alussza mély álmaít Balassa István szülei mellett a családi sírboltban.

A bánat, a gyász köde ült az Érmellék szőlővidékére, amidőn hű fiát, újjáteremtőjét örökre elvitte tőle a robogó vonat. De csak a holttestet vitte el. A lélek, az itt maradt; teremtő ereje ott él e vidék minden községében az általa létesített alkotásokban; szerető lénye megmarad hosszú időn át barátainak, ismerőseinek szívében; nemes modorával tanítómesterünk lesz sokáig. Gyászba borult családja az imádat érzelmével tekint az elköltözött után. Az olyan ember, mint Balassa, nem halhat meg teljesen, hiszen halála után is él, nemcsak ama titokzatos messzeségben, a hit örök honában, hanem itt e földön is.

Jól tudom, hogy a felejthetetlen férfiú nemes jellemét e sorokban csak nagyon gyengén, csak megközelítőleg tudtam megrajzolni, de úgy érzem, hogy a

végtelen távolban a lélek szemével mégis észre veszi a megdicsőült barát az emlékezet ezen gyöngye világát, amelyet az ő szeretetében annyiszor részesült, itt hagyott barát fájó szívvel, könybeborult szemekkel gyújtott meg.

Dr. Veress István.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A debreceni diák-katonák.** Múlt szombaton búcsúztak a vén kollégiumtól, vasárnap a debreceni reformátusoktól és hétfőn Debrecen városától. Lélekemelő volt ez az elválás, valóságos megdicsőülés a vasárnapi templomi jelenet. Felvették az úri szent vacsorát s templom után felesküdték a zászló alati. Filep százados fogadta s vette ki esküjüket s mondott szép katonás tömör formában lelkes, hazafias vitézi beszédet. Most egyformán mindenkit hív a haza. Azokat, akik a fegyvert elbirják, harci szolgálatra, akik ettől a kiválasztástól és lehetőségtől meg vannak fosztva, azokat pedig a harcok buzdítására, táplálására, ápolására. Szerencsés és boldog, aki ebben a versenyben a legnagyobb áldozatot hozhatja, annak neve fentmarad, elszántsága ragyogó példa. És boldog a hon, amelynek ilyen vitéz, halálra kész fia vannak. Az győz s hadain még a poklok ördögei sem vehetnek diadalmat. Az összes katonaság s nagy, előkelő közönség vette körül s ünnepelte a debreceni diák-katonákat. Már a kaszárnyában is megkülönböztetett érzéssel fogadták őket. Nem esoda, ők igazán önként álltak zászló alá. Mind művelt ifjak s mégis oda álltak a közemberek sorába. Nem hiában, hogy vetekedve adták meg a régebben benszolgáló közkatonák nekik mindazokat az előnyöket és kedvezéseket, amiket a katonaságnál csak megadni lehet. Csajkájokat kimosták, az ebédhez őket engedték legelőbb (a nagyváradi püspök szakácsa, kit mint hadkötelest behívtak, ha elfogadták volna, még talán külön is főzött volna számokra). Mikor felkelek a zsoltszóra, lefekvéskor az esti énekekre, délután a diáknótákra mindig körültekintően gyülekeztek s valami csodás erővel hatott rájuk, katonává állásuk, gyors kiképzésük, megnyerő fellépésük. Hétfőn beállottak, délelőtt beöltöztek, délután gyakorlatoztak, szerdán már hareszerű kivonuláson is résztvettek a többiekkel. Csütörtökön fegyverfogást tanultak, pénteken éles töltéssel lőttek, másik hétfőn pedig elmasíroztak. Zászlóson, virágoson az egész város közönségétől kísérve, éljenezve, ünnepelve. Valóságos virágvasárnapi út volt ez jóformán egész Budapestig. Az állomásokon elbők gyűltek, Ladányban erőnek erejével leszállították őket s terített asztalhoz ültették. Csak a farizeusok s a főpapi tábor háborodik meg legfeljebb, kérdezvén: kicsodák ezek? A magyarság virágai, a lelkes debreceni diák-önkéntesek, akik felé püspökünk áldását rebegjük mi is: „Ezek után lelkünknek gyermekei megáldlak titeket. Világosítsa meg az Úr a ti értelemteket, hogy megemlékezzetek az ős időkről és gondoljátok el annyi hős nemzedékek éveit. (V. Móz. XXXII. 7.) Járjon előttek ködben, tűzszlopban, hogy el ne tévelyedjete s pusztá ne fogjon körül. (II. Móz. XIV. 3.) Kegyeime legyen árnyékul nappal a hőség ellen; oltalom és rejtek szélvész és eső elől. (Ésaiás IV. 5.) Töltse be minden szüksegeiteket az ő gazdagságával (Filippi IV. 19.) minden erővel megerősítsen az ő dicsőségének hatalma szerint

kitartásra és hosszútűrésre örömmel. (Kolosse I. 11.) Mint a fészken felrebbenő sas fiait felett lebeg, úgy terjessze ki felettetek az Úr az ő oltalma szárnyait; vegyen föl védelemre: hegyek magaslatain melegítsen, pusztá mezőkben terméssel tápláljon, kősziklából is adjon mézet, olajat a kovaszirtból is. (V. Móz. XI. 13.) Az ő neve legyen erősségetek és szabadítótok (II. Móz. XV. 2.); dicsőüljön meg jobbja erő által bennetek ellenségek összetörésére. (II. Móz. XV. 6.) Tartsa meg bennetek az ő szent Fia lelkét, hogy még a rettenetességek vissza között is megőrizzete az ő őrizetét, útain járjátok, megtartván rendeléseit, parancsolatait és ítéletét. (I. Kir. II. 3.) Győzelmeitekkel is, szenvedéseitekkel is dicsőséget szerezzen (II. Kir. IV. 17.) mind magatoknak, mind az igazságnak, melynek szorongattatása felindította lelketeiket. Tartsa ébren benne való bizodalmatokat, hogy még a halál árnyékának völgyében is (Zsolt. XXIII. 4.) legyen nappali világosságotok a szabadulás reménysége. Ő: a nagy és erős; a szent és kegyelmes Úr Isten legyen vezéretek, megtartótok és szabadítótok, hogy ha az ég tulsó szélére lennéte is vetítve, onnét is gyűjtsön össze és hozzon ide vissza titeket. (V. Móz. XXX. 4.) Ámen”.

— **A pozsonyi evang. theologusok.** Lelkes fiúk, akik érzik, hogy csak az a nemzet lehet nagy, amelyik egységes, amelyben nincsenek sem külön alakulatok, sem pedig privilégiumok. Ilyen privilégium az, hogy a lelkesek nem katonáskodnak. 48-ban a nemesek nagyobb jogról mondtak le, hogy megalapíthassák az új magyarországot (a Széchenyi magyarországot), most is az egyházi, faji és osztály-privilégiumok letétele, az állam egységét gátló akadályok leontása az eszköz, mely erősbé tehet bennünket. Magas érzések sugaltaták a pozsonyi kis papok lelkében az elhatározás, amelyért azonban az atyák farkasok módjára megkapkodták és kigúnyolták őket. A hőselkü ifjak egyetemesen fogalmzták a tételt: le a privilégiumokkal, s le is mondtak a papok privilégiumáról a hadkötelességet illetőleg. Ez volt a baj, „egyszerűen katonának kellett volna állaniok, minden privilégium bolygatás nélkül. Ezzel úgy is lehetlenné tették magok számára a papi-pályán való haladást”. Ezzel tessékelték ki a lelkes pozsonyi hitanhallgatókat az evang. szent egyházból és így tessékelik még ma is azok, akik mert a Megváltó istenember volt, azt hiszik, hogy ők legalább emberistenek, pedig csak a nagy idők által megzavart és sodrúkból kiesett hozzánk hasonló gyarló emberek, akiknél már az egyszerű pozsonyi theologus diákok is előnyben vannak. Le tudják és le is akarják tenni életüket, a honért.

— **A háborús prédikációkról.** A lelkeszi gond s a lelkeszi szolgálat körébe vágó teoriákkal foglalkozik a soproni Evang. Egyházi Életben önvallomások s napló alakjában hivatott cikkíró. (Nevét nem írja alá.) Múltkor a távol elhaltak gyülekezeti temetéséről mondott el megszívelendő dolgokat, most az alkalmi s a helyzet szerint elaradt háborús prédikációk felett medítal. Régen az volt a meggyőződése, hogy csak alkalmi és tervszerűen készült beszédeket kell mondani. Nem lehet a tárgyat kimeríteni, csak ki kell mélyíteni. Most rájött arra, hogy ez a módszer nem jó. Nem a gondolat elszegényedése, hanem a hallgatók felvevő képessége miatt. Ezért az a tanácsa, hogy egy bizonyos idő múlva újra vissza kell térni templomi tanításunk nyugodt és megnyugtató medrébe. Szerintünk a két felfogás közt

nines igazi ellentét. A predikációnak határozott célt kell szolgálni. Az alkalmakat a szónoknak meg kell ragadni, de az alkalmakkal az Isten országának építését kell előbbre vinni. Ezek az alkalmi mozzanatok azonban csak addig azok, míg a lelkeket elfoglalják. S még addig is, míg forrásuk el nem apad, addig is idő kell, míg egy-egy kisülés után a lelkeket ismét eltelik. Háborús világban sem kell mindig háborúról prédikálni, de igen a háborgó lelkek megnyugtatóására . . .

— **A pécsi egyház a hadbavonultakért.** 10.000 példány röpiratot osztatott ki (*Fegyverezed fel a szívedet is!*) a bevonult katonák között. Mintegy 12 isteni tiszteletet tartott a katonák részére. Lobogót adott nekik (a lelkész neje hímezte) a Bethlen Gábor jelszavával: Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk!? A katolikusok részéről 26 lelkészt hívtak be a megye területéről, reformátust csak egy néhányat. A gyógyuló sebesültek látogatják a templomot, a többiek számára a nyugvó állomáson felváltva tartja az evang. és a ref. lelkész a szolgálót. A derék pécsi lelkész, Nyáry Pál, úgy látszik, masként érti a Krisztus igaz vallását, mint a Ráday-utcai keresztyén internátus nagyérdemű igazgatója.

— **A nemzeti eszmék szolgálata.** Az egyház nemely feladatáról a nemzeti eszmék szolgálatában cikkez dr. Zoltai Jenő (Órálló) és ezt a magyar haza fennmaradásának s fejlődésének gondolatában találja meg. Ezt a gondolatot kell megvalósítani, a szívekhez közel hozni az egyházaknak. Hit cikk legyen: „Itt élned, halnod kell”. A harcoló katonákat buzdítani, ünnepelni az egyháznak is kötelessége. Nemzeti színek és szimbólumok öntudatosan használandók. Az ajándék biblia is e színekkel köttessék körül. Be kell vinni a nemzeti elemet énekbe, dalba s különösen meg kell honosítani a magyar zászló előtti tisztelgést. Helyes, helyes. Ezt kell tenni és a pozsonyi katonának készülő theologusokat nem kell bántani, hanem buzdítani, ünnepelni.

— **A Krisztus igaz követői.** A Krisztus vallása más, mint az egyház vallása: így állapítják ezt meg azok a kegyes lelkek, akik borzadoznak a háborúban kiontott vértől, de akik a háborúban kiontott vérszerzete hazában lelküismeretfurdalás nélkül, vígan emésztene. A Krisztus vallása valóban más is, mint ennek a szerencsétlen, vergődő világnak s benne a különböző keresztyén felekezeteknek a vallása. És ennek a különbségnek okai első sorban maguk azok a különböző keresztyén felekezetek, amelyek az egyházat kivonták a társadalomból, külön szervezetté, állammá tették s a krisztusi elvek drága kovászát — egy nagy szónok szerint — nem bele, hanem csak mellé tették a világ téztájának. Ime, ezért nem lett valósággá a krisztusi elv; a gonoszt jóval kell meggyőzni, ezért nem uralkodik a földön a mindent megbocsátó, mindent elfedező, újjászülő szeretet. Nem uralkodik nálunk magyaroknál, kik a háború előtt egymást se igen szerettük és vígan pártoskodtunk, más nemzetiséget meg épen le is néztünk; de akik most már odáig mégis felemelkedtünk, hogy a mieinket s azokat, akikkel egy táborban küzdünk, igazán megszeressük és megbecsüljük. A német gyűlöletet eddig jóformán már a bölesőben átalvattuk. Tradíciónk, tudásunk, dalaink, művészetünk, köz- és magánéletünk mind ezirányban haladtak. Tudásunk már régóta elhagyta a germanophóbiát, de érzésünk csak most engesztelődött meg. Még az osztrák iránt is annyira, hogy a Gotterhallét is kibírjuk immár, a Wacht am Rheint pedig va-

lósággal örömmel hallgatjuk. Minket szelidített a háború emberiesebbé, egyetemesebb köztudat hordozóivá és megértőivé s a nagy világmérfőzésben a mi részünkön álló szövetségesek öntudatos tagjaivá tett, kik meg vagyunk győződve arról, hogy közös erőfeszítéssel, minden lelki-testi erőnk latbavetésével, Isten segítségével, megmaradhatunk. Ezért kell nálunk mindenkinek, még a hittanhallgatóknak is, fegyvert ragadniok. A köz érdeke, mindnyájunk idvességének a gondolata lett itt úrrá. Nem eltérés ez a Krisztustól, hanem felé való közeledés. De azt is látjuk, hogy még a csatamezőn álló felek gyűlöletét is szelidíti az emberiesebb érzés, enyhíti a tréfa s megaranyozza valami magasabb bajtársi tudat, melybe az egyik vitéz ellenfél a vele szemben álló másik felet is belefoglalja. Közös a sorsuk s a halál, a szenvedés mindegyiknek egyformán kijár, mindegyiket az államfő akarata hajtja előre és egyéni gyűlölet egyiknek a szívében sincs a másik ellen. Így a közkatonák a népek a fia. És az igaz krisztianizmus követői, a lángban, harcban álló világmérfőzés eszmédús lelkű filosofusai? Azok között némelyek most is gyűlölködnek, gyűlölnek még tulajdon testvérüket is. A napokban történt, hogy a honvéd bakának állott debreceni theologusoknak nem adtak még éjszakai szállást sem ott Budapesten, valamelyik testvér-intézetben. Ném adtak, nem azért, mert nem volt hely, hanem egyszerűen csak azzal az indokolással, hogy „baka theologusok számára nincsen hely a református theologiai fakultás internátusában”. Nincsen, amint nem volt hely ama bethlemi vendégfogadóban sem a Krisztus számára.

— **Fogságba jutott és eltűnt tanár.** Tóth Károly pápai ref. főgymn. tanár, tartalékos zászlós az északi harcúterén orosz fogságba került: Somodj Gergely kún-szentmiklósi ref. főgymn. tanár a déli harcúterén eltűnt.

— **Külföldön levő sebesült katonák látogatása.** Az egyetemes konvent elnöksége Sebestyén Jenőt, lapunk munkatársát bizta meg a külföldön levő magyar sebesült katonák látogatásával, miután Megyeresy Béla nem mehetett. Sebestyén Jenő fontos és hisszük, eredményes útjára 27-én, pénteken d. u. indult el Bécs felé.

— **A honvédelmi miniszterium** a vallás- és közokt. miniszteriummal egyetértve elrendelte, hogy az összes állami iskolákban gyűjtést foganatosítsanak, melyből a szent karácsony alkalmából a hadbavonult katonák és esetleg azok itthon maradt családjai fognak majd adományokban részesülni. Ugyancsak felhívta püspökeinket is, hogy a kerületükben levő iskolák tanítóit az iskolákban való gyűjtésre buzdítsák, kik aztán a pénzt küldjék be a kir. tanfelügyelőkötől kapott gyűjtőívvel a kir. tanfelügyelőhöz. Hisszük, hogy a gyűjtésnek meg lesz az óhajtott eredménye. Az adakozásban résztvevő tanulók ösztönzésül artistikus emléklapokat fognak intézetük útján kapni a gyűjtés befejezése után.

— **Kitüntetés.** A „Budapesti Közlöny” folyó hó 15-iki számában olvashatjuk a következőket: „Öfelsége, a király elrendelte, hogy az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismerésül Pap Zoltán kolozsvári 21-ik népfelkelő gyalogezredbeli tartalékos hadnagynak a legfelső dicséret elismerés tudtul adassék és neki a bronz katonai érdem érem a katonai érdem-kereszt szalagján kiutaltassék. Örömmel olvastuk e hírt, mert Papp Zoltán a sárospataki főiskolának egyik pontos

kötelességeit lelkiismeretesen teljesítő tanára s így kitüntetése, kitüntetése egyházunknak is. Kívánjuk, hogy főiskolánknak kitüntetett vitéz tanára jó egészséggel, nem lankadó testi erővel arassa tovább is a babért és testi épséggel, megacélozott idegzettel térjen vissza mielőbb az alma-mater kebelére.

— **Imádságok** c. alatt kaptuk a Gyökössy József bunyaszegecszárdi lelkész füzetét, melyben hadbaszállt kedveseinkért imádkozik. És hogy imádkozik! Hittel lángoló hazas- s emberszeretettel, a lélekből a léleknek. Ára 20 fillér. Melegen ajánljuk.

— **Az erdőhegyi lelkész.** Sok jeles fiatal erő szolgál a ref. papi karban, de azok között is első helyen áll az erdőhegyi fiatal lelkész, Bokor Sándor. Hiv és igaz szolgálatával, a külföldi protestánsok életére vonatkozó alapos cikkeivel régen magára vonta a közfigyelmet. Ő ültette át nyelvünkre Talmaga Jeggyűrű című kötetét, ezeket a híres farsangi egyházi beszédeket. Lapunkban jelentek meg alkalmoszerű háborús beszédei. Ezek már egész kötetet is kiadnának. Itt az ideje, hogy külön kiadásban is megjelenjenek. Méltó feltűnést keltettek e beszédek igaz keresztyéni felfogásuk, komoly hangjuk, buzdító hatásuk és kidolgozásuk által is. Felhívjuk e beszédekre a kiadók figyelmét, menjenek elébe a jeles szerzőnek, aki azok kiadására készül. De felhívjuk gyülekezeteink figyelmét magára az erdőhegyi fiatal papra is. Ilyen erőt nem kell olyan messze eltemetni, hanem új nagyobb munka térre állítani. A gyertyát nem azért gyújtják meg, hogy véka alá tegyék...

— **A futás.** Az orosz betörés ismét felzavarta a határ megyék lakosságát. Megindultak ismét a menekülő rajok Szepesből, Sárosból, Ungból, Zemplénből, még Abaújából is. „Ne legyen a ti futásotok télen” igaz keresztyéni részvételünkkel fordulunk a házaikból s falujokból kizavart nép felé. Megértjük a rettenetes érzést, mely tűzhelyeikről elűzte őket. Azt, hogy a nők elmenekültek, még helyesebb is tudjuk. A nem katona köteles férfiak s a vezető emberek elmenekülését azonban most is veszedelmesnek tarjuk. A nép vezetőinek ott a helye a nép között, nekik s a katonának az őrhelyeket elhagyni nem szabad. Számokra a biblia szavai is így értelmezendők: Ti valahogyan el ne fussatok.

— **Kitüntetett debreceni katonatisztek.** Mint a hivatalos lap múlt heti száma közli, a király Steer Gábor debreceni 3-ik honvédegyalozredbeli századosnak az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismerésül a harmadosztályú katonai érdemkeresztet adományozta, továbbá megparancsolta, hogy ugyanezen alkalmából Biró Pál dr. és Sáfár László dr. debreceni 3-ik honvédegyalozredbeli tartalékos hadnagyoknak, Kópsz Béla 3-ik népfőlkelő gyalozredbeli szolgálaton kívüli viszonybeli hadnagynak, Bisotka István, Kenyeres Béla dr. és Marschalkó Gusztáv 3-ik népfőlkelő gyalozredbeli hadnagyoknak a legfelső dícsérő elismerés tudtul adassék.

— **A Világháború Képes Krónikája.** Most jelent meg a Révai Testvérek kiadásában megindult népszerű folyóirat nyolcadik füzeté művészi képekkel, érdekes

tartalommal. A füzet gazdagon van illusztrálva eredeti haretéri képekkel s művészi becsü műmelléklete, mely csapatainknak egy ostromolt szerb helység lakóival való harcat ábrázolja, külön említést érdemel. A füzetben állandó rovát: A háború humora s ingyen mellékletül hozzá van csatolva Jókai: „A jövő század regénye” című művének egy íve. — Egy füzet ára 24 fillér. Előfizetés negyedévre 3 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Üllői-ut 18.

— **Sajtóhibák.** E lap múlt heti számában közölt egyházi beszéd több értelem-zavaró sajtóhibával jeent meg. Így 1. hasáb felülről 4. sorban: megnyitom helyett olv. *megújítom*, 2. h. f. 4. sorban tekintet helyett: *történetét*, 3. h. alulról 4. sorban legszebb helyett: *legszentebb*, 3. h. alulról 6. sorban küzdelmünk helyett: *türelmünk* olvasandó. B. E.

— **Jótekonycélú zeneestély.** A Debrecenből rövidesen hadbavonuló csapatoknak meleg ruhával való ellátása céljából Weszprémy Andor hegedűművész, Mittemann Jenőné dalénekesnő és Dienzi Oszkár közreműködésével folyó hó 19-én, szombaton este 8 órakor a vármegyeháza dísztermében hangversenyt rendeznek. A szereplők művészi neve és a nemes cél bizonyára nagy közönséget vonz a koncertre. Jegyek 3 koronaért a hadsegélyző hivatalban (Vármegyeháza első emelet) már kaphatók.

— **Cserét ajánló lelkész** atyánkfianak levele van a kiadóhivatalban.

— **B. e. Garzo Gyula bibliamagyarázatai** (a teljes mű) kerestetik, akinek eladó példánya van, az ára megjelölésével tudassa a kiadóhivatallal.

— **Szendrei Szabó Ferenc 1883—1914.** Abban a nagy temető kertben, melyet sokat szenvedő hazánk kebelén nyitott a most dúló világháború, ismét szaporodott eggyel a nekünk kedves sírhalmok száma. Térben messze esik tőlünk e sír, de eszmeileg közel van hozzánk. Szívünk a sír, melybe eltemetjük a példás családapa, a kötelességteljesítésben gyönyörűséget talált tanító s a barátaiért életét adni kész barát: néhai Szendrei Szabó Ferenc emlékét. Ott, az iglói Vöröskereszt-kórház temetőjében domboruló sírhalmra némán pergeti a késő-ősz a fák hulló leveleit s lágyan borítja rá a hó fehér fátyolát. . . . itthon pedig szemünkből pereg a köny s az emlékezés borít fátyolt ama másik sírhalmra, mely alá befogadjuk: szívünkre. Harmincegy év! Istenem, de korán volt még távozása! De korán hagyta itt kicsiny családját, melynek ápoló szeretetére, fáradhatatlan gondjára oly nagy szüksége lett volna még! De korán hunyta le két nagy, beszédes szemét, melyben valami csodálatos ragyogás merült fel, valahányszor kicsiny fiáról, élete szép reményeinek fejlődő bimbajáról beszélhetett! Harmincegy év! De korán lankadt örök mozdulatlanságra az a munkás kéz, mely kicsiny seregét oly biztosan tudta vezetni azokon a gyermeki lélek előtt még ismeretlen tájakon! A nagy gyermek, aki, — hogy kicsinyeit magához emelje, hogy öntudatlan lelkük homályába belopja a tudás első szikráit, — maga szállt le és le tudott szállani a gyermekies fogalmak körébe! Harmincegy év! De korán hagyta itt barátait, akiket szeretett szívből, igazán, akik őt szinten szerették! Megfagyott ajkán az örökké ott mosolygó jókedv, melynek fénye melegített, szeretetet sugárzott. Áldott szíve mindennel jól-tenni szerető szíve értünk dobogott éle-

tében, dobogni is érettünk, édes mindnyájunkért szünt meg. A köznek áldozta életét, a közért halt meg is. Aldasos élet! Gyönyörű halál! Eszembe jut a latin költő: „Multis ille flebilis occidit: nulli flebilior, quam mihi!” Hajduhadház, 1914 november 24. Nagy Sándor református segédlelkész.

— **A Pálóczi Horváth Barna-féle olajfestmények kisorsolása** a sorsjegyeken előírt időben, nov. 26-an történt a debreceni egyetem rektori hivatal szobájában. Jelen voltak a sorshúzáson Kiss Ferenc egyetemi rektor, dr. Erdős József a theologiai fakultás dékánja, Csiky Lajos nyugalm. theol. akad. tanár, Hajdu Zsigmond püspöki titkár, dr. Ruzska Ferenc egyetemi tanácsjegyző és Pálóczi Horváth Barna, a festőművész. A politikai hatóságot dr. Harsányi Imre, városi egyik rendőrkapitány képviselte. Átvétetvén az 1500 darab számjegy, ezek jól összerazva, egy kosárba tettek s azután megállapodott a bizottság abban, hogyha olyan szám jönne ki, amelynek sorsjegyét eddig még nem váltottak ki, várnak harmadnap esti 6 óráig, hogy játszassék, illetőleg a képeket megnyerhesse, ha a pénzt nov. 26-án postára tette. Katona Marqit k. a., a tanácsjegyzői hivatalban alkalmazott napidíjasnő ezek után kihúzta a 79-ik számot, melyről konstatálták, hogy árát nem küldték be s mivel nem érkezett az be nov. 28. esti hat óráig sem, a képek, ugyancsak a bizottság előzetes megállapodása szerint, a festőművésznek maradtak vissza. A befolyt jövedelemből a Kálvineumnak s a Vöröskeresztnek külön-külön 77 K 90 f jutott.

— **Halotti liturgia.** Mióta híveink Amerikába járnak, többször fordult elő, hogy esetleges elhalálozások alkalmával az itthon maradt családtagok halotti gyászszertartás végzésére kérték fel lelkészüket. A békeidőben is előfordult ez az eset az idegenben elhunyt katonáknál, most pedig a világháború egyenesen állandósította ezt a szokatlan temetkezési szertartást. (Történetileg tudunkkal a királytemetések és az országos halottak. Széchényi, Kossuth gyászünnepélyek már előbb is módosították a régebbi, szigorúbb protestáns felfogást.) Most a lutheránus testvérek is el kénytelenek számolni ezzel a jelenséggel (az élet erősebb, mint a dogma) és rendre végzik az effajta temetéseket. Az Evang. Egyházi Életben egy lelkész következőképen írja le az esetet és ismerteti a szertartást (Egy lelkész naplója):

Az első halott! Már a sekrestyében voltam, mikor sietve jött egy n.-i asszony és sirva jelentette: elesett a fia. Hivatalos irást is hozott, a katonai parancsnokság németnyelvű jelentését. Semmi kétség: szegény Baján Józka bizony elesett! Hiába várja apja, anyja, nem jön többet haza. — „Édes jó tisztelendő úr, imádkozzék érte!...” könyörög az asszony. Vigasztalatom, a lelkét nyugtatgatom, de már a következő percben bibliám után nyúlok s megyek a szószékre. Néhány pillanatom marad a kérdés átgondolására. De azt hiszem, ez is elég! Ha evangélikus egyházunk nagy elvi álláspontjaival tisztában vagyunk, akkor az ilyen részletkérdésben sem veszítjük szem elől a helyes irányelvet. Miért ne imádkozzam?... Miért háborgassam annak a szegény, meggyötört asszonynak a lelkét? Temetési szertartásunkban is az imádság a lényeg, a koporsó, a holttest csak a szomorú alkalmat jelzi. Nem imádkozhatunk-e, ha a szomorú alkalom tudata lelkünkben él, anélkül, hogy arra külső események figyelmeztetnének. Messze-messze magam elé nézek, s a Lublin előtti mezőségeken frissen hantolt

hatalmas sírdombot lát szemem, alatta egymás mellett, koporsó nélkül pihennek hőseink. Talán ott van közöttük a fiatal Baján Józka is. Lenn a templom hátsó sorában meglátom az anyját. Nagykendőbe burkolózik, bizonyára benső láz dideregteti; fekete keszkenős feje a mellére esuklik, úgy sírdogál esőndesen. Miért ne imádkozzam? Igaz, szokatlan a dolog, de a rendkívüli idő annyi súlyos rendkívüliséget természetessé tesz előttünk. És ez a fontos, hogy semmi olyant ne mondjunk, ami Krisztus tanításával, egyházunk tanaival ellenkezik.

Ezékiel álmaiból prédikáltam. A messze mezőségen megszáradt holttestek vannak szétszórva. Mennyi megsemmisült reménység, mennyi életboldogság! De az itthonmaradottak közül hányan tekintenek az Isten szeretete által biztosított vigasztalásnak, ha ráborulhatnak arra a szétszórt esontra s könnyeikkel költögethetnék az örökké alvókat. Hány megpróbált lélekből zokog fel a fájdalom: megélednek-e ezek a tetemek? A prófétával találjuk meg a megnyugvás helyes útját: Uram, Isten, te tudod!... Vigyük Istenhez fájdalomunkat s vigasztalásunkat keressük a feltámadás bizonyosságában s az örökélet reményében. Erősitse lelkünket az a tudat, hogy hazánkért, szabadságunkért, biztos jövőnkért szenvedtek és haltak meg.

Beszéd és imádság végeztével körülbelül a következőket mondtam: Isten akarata magához szőlította elele ifjúságában, 22 éves korában Baján József n.-itestvérünket. Hazánkért, haremezönhalt meg. Kötelességeinek hű betöltésekor érte utól a halál. Megáldjuk haló porában, akárhol, akarmilyen földben pihenő örök álmát. Imádkozva kérjük a jó Istent: tegye csöndessé pihenését, lelkét pedig emelje magához a mennyek országába. Legyen Isten lelke gyászoló övével s nyugtassa lelküket az ő fájdalmat csöndesítő békeességével. Szülőföldje hantját nem dobhatjuk koporsójára, az ősz utolsó virágát sem hinthetjük sírhalmára, de búcsúztatására megkondítjuk harangjainkat s emlékét megőrizzük szívünk mélyén. Áldott legyen annak emléke, ki hazájáért küzdött s hazájáért meghalt!

A gyülekezet belezendített az utolsó versbe:

Az ige köszalként megáll,
Magszégnyenül, ki bántja;
Velünk az Úr táborba száll,
Szentlelkét ránkbocsátja.
Kinesünk, életünk,
Nönk és gyermekünk
Mind elvehetik,
Mit ér ez ő nekik!
Mienk a menny örökre!

Mialatt a gyülekezet az utolsó sorokat mondta, megkondult a három harang s amint lassú ünnepélyességgel kongott, valami különös érzés szállt a lelkekre. Az emberek vonakodva készültek az induláshoz s csak lassan, csöndes léptekkel mentek kifelé. Valahogy megéreztek, hogy a tompán kongó harangszó hozzátartozik az istentisztelethez s most ez a csöndes megilletődés az egyetlen utolsó tiszteletadás, mellyel a szegény Baján József hősök kódébe veszett alakjától elbúcsúzhatnak. Amint utánuk néztem, megláttam az asszony törekeny, meghajolt alakját. Közrefogták, úgy vezették hazafelé. Így temették el első halottunkat — koporsó nélkül!

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Magyar királyi államvasutak menetrendje 1914 október 1-től.

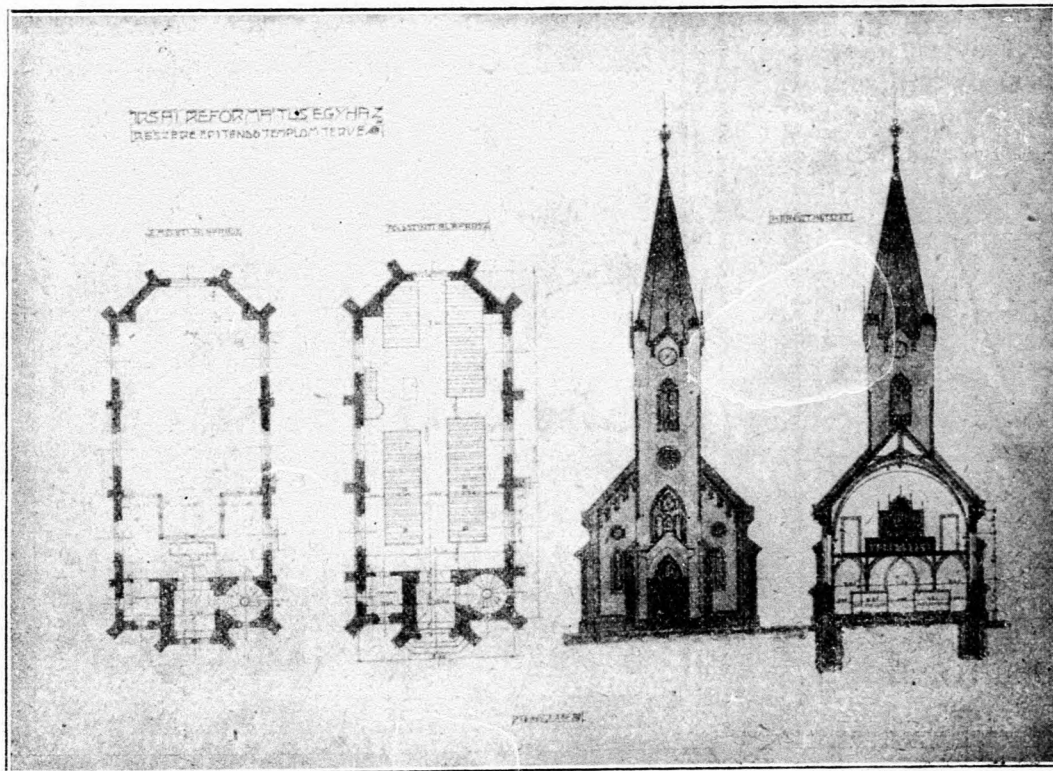
DEBRECZENBŐL INDUL:

Budapest felé (postavonat)	reggel	8 ó. 00 p.
Nagyvárad—Budapest felé	d. e.	10 ó. 57 p.
Budapest felé	d. u.	3 ó. 45 p.
Csak Püspök-Ladányig (helyivonat)	este	9 ó. 10 p.
Budapest felé	éjjel	10 ó. 55 p.
Szatmárnémeti felé.	éjjel	4 ó. 49 p.
Érmihályfalva—Szatmár felé	d. u.	5 ó. 37 p.
Nyíregyháza felé (postavonat)	reggel	4 ó. 08 p.
Nyíregyháza felé (postavonat)	d. u.	2 ó. 32 p.
Csak Nyíregyházáig (helyivonat)	d. u.	6 ó. 32 p.
Tiszafüred—Füzesabony felé	reggel	5 ó. 20 p.
Tiszafüred—Füzesabony felé	d. u.	5 ó. 03 p.
Nagyvárad (Derecske) felé	reggel	4 ó. 10 p.
Nagyvárad (Derecske) felé	d. u.	4 ó. 08 p.
Sáránd—Nagyléta felé	d. u.	2 ó. 42 p.
Sáránd—Nagyléta felé	este	7 ó. 05 p.
Büdszentmihály—Tiszalök felé	reggel	5 ó. 30 p.
Büdszentmihály—Tiszalök felé	délben	12 ó. 22 p.
Büdszentmihály—Tiszalök felé	d. u.	4 ó. 35 p.
Nyírbátor felé	reggel	5 ó. 36 p.
Nyírbátor felé	délben	12 ó. 00 p.
Nyírbátor felé	este	7 ó. 10 p.

DEBRECZENBE ÉRKEZIK.

Budapest felől	éjjel	10 ó. 13 p.
Budapest felől	éjjel	2 ó. 31 p.
Nagyvárad—Püspökladány felől	reggel	7 ó. 32 p.
Budapest felől	d. e.	10 ó. 43 p.
Püspökladány felől (helyivonat)	d. u.	2 ó. 58 p.
Szatmár felől	éjjel	1 ó. 20 p.
Szatmár felől	d. u.	2 ó. 12 p.
Érmihályfalva felől	d. e.	7 ó. 27 p.
Nyíregyháza felől	éjjel	3 ó. 17 p.
Nyíregyháza felől	délben	12 ó. 05 p.
Nyíregyháza felől (helyivonat)	d. u.	4 ó. 53 p.
Füzesabony—Tiszafüred felől	reggel	7 ó. 42 p.
Füzesabony—Tiszafüred felől	éjjel	10 ó. 09 p.
Nagyvárad (Derecske) felől	reggel	6 ó. 27 p.
Nagyvárad (Derecske) felől	este	8 ó. 13 p.
Nagyléta—Sáránd felől	reggel	7 ó. 27 p.
Nagyléta—Sáránd felől	este	6 ó. 35 p.
Tiszalök—Büdszentmihály felől	reggel	7 ó. 23 p.
Tiszalök—Büdszentmihály felől	d. u.	3 ó. 40 p.
Tiszalök—Büdszentmihály felől	este	10 ó. 37 p.
Nyírbátor felől	reggel	7 ó. 36 p.
Nyírbátor felől	d. u.	3 ó. 23 p.
Nyírbátor felől	este	9 ó. 07 p.

HOLLÓS és QUITTNER

építészek és építő-
mesterek

Budapest

VIII., Mária-u. 11. sz.

Telefon: József 34—10.

Elvállalnak mindennemű, az építési szakba vágó munkálatokat, költségvetések készítését, építkezések kereztülvitelét, valamint régi épületek átalakítását stb. stb.

Nagy gyakorlattal bíró specialisták templomok és iskolák tervezésében és építésében.

Szegény egyház gyülekezeteknek iskolák és templomok, valamint lelkész- és tanítólakások terveit díjtalanul elkészítik. Adnak szakvéleményt és becsléseket végeznek. — Kívánatra személyesen is megjelennek, valamint szívesen szolgálnak szakbavágó felvilágosítással.

A nőtiszteletű lelkész és tanár urak figyelmébe.

Elegáns, tartós minőségű, modern szabású **őszi és téli fiú- és leányka-ruhákat** szolid áron vásárolhatjuk az előnyösen ismert

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiú- és leánykaruha telepénél
Debreczen, Piac-utca 51., Főpostával szemben.

* Árjegyzék kívánatra díjtalanul küldetik. *

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. ur! közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégre (üzletre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu ur! ruhákat, papi palástokat és fővegeket, sikkos vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tisztek, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovsky András

papi, egyenruha és ur! szabó
Debreczen, Kossuth-u. 4.

AZ ŐSZI ÉS TÉLI IDÉNYRE

RAKTÁRRA ÉRKEZTEK:

DIVATOS KOSZTÜM KELMÉK,

Bluz és pongyola szövetek, különösen nagy választékban, fekete és sötétkék kelmék, muff, boák és szörmesálok,

MUFF, BOÁK ÉS SZÖRMESÁLOK

gyapjuk és zsenilien kendők, mosó flanellek, barchentek,

MELEG ALSÓINGEK LÁBRAVALÓK,

harisnyák, gyapju takarók olcsó, szabott áron kaphatók.

Szabó Lajos fiai cégnél.

DEBRECEN, RÓZSA-UTCA.